

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№4/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 718 sahifa,
15-aprel, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'afvor Karimjonovich – Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

XXI asr tibbiyot atamashunosligi va unga ta'rif.....	12
Achilov Muzaffar Norquliyevich	
"4K" modeliga asoslangan ta'limda interaktiv metodlar va texnologiyalardan foydalanish usullari	15
Boltayeva Hulkar Mardonqul qizi	
Oliy ta'lim muassasalari kafedrası faoliyati samaradorligini oshirishda pedagogik risklarni boshqarish mexanizmi.....	18
Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda liderlik sifatlarini shakllantirishning pedagogik aspektlari.....	24
Djumayeva Dildora Isroilovna	
Urma zarbli cholg'ular turlari va ularda ijro etish usullari	27
Egamkulov Oybek Altmishevich	
Umuminsoniy va diniy qadriyatlarni yoshlarimiz ongiga singdirishda dialektikaning roli	31
Ergasheva Guzal Maxkamabayevna	
Bo'lg'usi tarbiyachilarda ijtimoiy intellektni shakllantirish zamon talabi.....	34
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
Boshlang'ich ta'lim tarbiya fanida o'yin texnologiyalardan foydalanish metodikasi	37
Farsaxonova Dilafruz Rizaxonovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonining yo'nalishlari va usullari... ..	41
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
Kurash sport turiga qiziquvchi ayollarning motivatsiya va o'z-o'zini anglash darajasi.....	44
Mamaraimova Ra'no Usmanovna	
The Teaching of Oral Production in the FFL Classroom: Linguistic and Psychological Difficulties	48
Narzulloyeva Dilfuza Bahriddin qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini teatrlashtirilgan faoliyat asosida rivojlantirish	54
Nurmatova Iroda Toxtasinovna	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetentlikni shakllantirishda pedagogik amaliyotning o'rni.....	56
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Globalashuv jarayonida o'quvchilarning aksiologik kompetensiyalarini shakllantirish.....	59
Siddikov Baxtiyor Saidkulovich	
4-sinf o'quvchilariga maqollar ma'nosini tushuntirish usullari	63
Suvonova Shohida Murodullo qizi	
Kasbiy rivojlanish soatlarining pedagogik va psixologik asoslari.....	69
Temirova Rushana Ravshan qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy ko'nikmalarni shakllantirish mazmuni	73
Teshabayeva Zamira Sobirovna, Abdulatipova Mehribon Qahramon qizi	
Boshlang'ich sinf tabiiy fan darslarida STEAM yondashuvi va xalqaro baholash dasturlari.....	76
Usmonova Zulfiya Ilxomovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda konfliktologik kompetentlikning shaxs sifatlariga aloqadorligi	79
Muxammadiyeva Xadicha Karomatovna	
Русская документальная проза как отражение прошлого и настоящего общества	82
Дустова Ирода Шукрулло кизи	
Размышления о возникновении человеческих эмоций	86
Умарова Навбахор Шокировна, Зарипова Нигинабону Фахритдиновна	
Проблемы регулирования терминов в языкознании.....	89
Курбанова Гузаль Абдурахимовна	
Педагогические основы формирования интереса дошкольников к изучению иностранного языка в игровой среде.....	93
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Механика fanining rivojlanish tarixi.....	97
Esanov Nuriddin Qurbonovich	

Эффективность использования личностно-ориентированной технологии обучения в учебном процессе.....	100
Намозова Манзура Муродовна	
O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari	104
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	109
Radjabova Gulnoza Bahromovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining madaniy xilma-xillikni inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish usullari	113
Saffarova Mohidil Axmadovna	
Adabiy til va shevalar o'rtasidagi leksik tafovutlar: kelib chiqish sabablari va rivojlanish xususiyatlari	116
Qurbonova Asal O'tkirovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini CALP yondashuvi asosida o'qish savodxonligini oshirish	119
Ahmadjonova Mushtariy Bahodirjon qizi	
Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda bo'lajak mutaxassisning kasbiy kompetentligi	121
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Yusuf Xos Hojibning axloqiy qarashlarini shakllanishining tarixiy-ijtimoiy omillari	125
Berdaliyeva S. D.	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirish prinsiplari.....	128
Ibragimova Shaxnoza Tulqinovna	
Boshlang'ich sinflarga matematika o'qitish jarayonida ko'rgazmali qurollardan foydalanib dars samaradorligini oshirish	132
Mardonov Eshim Muratovich, Xushvaqto'v Ali Ashurovich, Narzullayeva Muxlisa Rustam qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-ijodiy faoliyatini takomillashtirish	135
Misirova Nodira Tovbayevna, Ergasheva Madina Qahramon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 6-7-yoshli bolalarni maktabga tayyorgarlik monitoringini tashkil etish.....	139
Ortiqova Gulhayo Erkinboy qizi	
-ayotgan bo'lsa shaklining lisoniy xususiyati va uning o'zgarishi.....	142
Safarov Firuz Sulaymonovich	
Sharq mutafakkirlarining pedagogik ta'limotlari va qarashlarida tarbiyaning ma'naviy, axloqiy negizlari	145
Xalilov Farhod Furqat o'g'li, Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi	
Anvar Obidjon ijodining tadrijiy takomiliga doir mulohazalar	148
Mamatalimov Zafar Mamaraimovich	
Patologik fiziologiya fanini o'qitishda it texnologiyalarining o'rni.....	152
Abdirashidova Gulnoza Ablakulovna, Mavlyanova Umida Nematovna, Sobirova Ra'no Tulqin qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning kognitiv kompetentligini rivojlantirishda motivatsion yondashuvning o'ziga xos jihatlari.....	156
Abdumanopov Muhammadsodiq Muhammadyusuf o'g'li	
The Role of Mass Media as a Tool in Teaching English Vocabulary to Young Learners	159
Dadaxonova Dilnavoz Zafarjon kizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim va tarbiya jarayonlarida bolalarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish.....	164
Dilorom Xomidova	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	169
Fayziyeva Madinabonu Sohijon qizi	
O'zbek yosh oilalarida nikohning dastlabki yillarida oilaviy nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	173
Hakimova Nargiza Djavlievna	
Tarbiyalanuvchilarni nutq madaniyatiga o'rgatishda tarbiyachi nutqi va unga qo'yiladigan talablar	176
Kazieva Turg'unoy Tursunboevna, Abdullayeva Kamola Erkin qizi	
Ikki tilli o'quv lug'atlari tuzishning lingvodidaktik asoslari (ingliz va o'zbek tillari negizida yaratilgan ikki tilli lug'atlar misolida)	179
Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi	183
Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Bo'ronova Nigora Umar qizi	
Modern Opportunities for the Integration of Technologies Into the Media and their Role in Improving the Efficiency of the Media.....	187
Salim Doniyorov	

Chizma geometriya va muhandislik grafikasi darslarida talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish	192
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Теории и модели выбора брачного партнера	197
<i>Абдумуталова Мадина Абдумалик кизи</i>	
Maktabgacha ta'lim muassalarida outsorsingdan foydalanish masalalari	203
<i>Kasimova Gulyar Axmatovna</i>	
Arxitektura fanlarini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	209
<i>Astanov Tolib Muxtarovich</i>	
Talabalarda tadqiqotchilik qobiliyatlari	212
<i>Saidakbarova Nigora</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	216
<i>Tuxliyev Muslim Sherzod o'g'li</i>	
Искусственный интеллект в смешанном обучении	220
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
The Literary Translation in English and its Linguistic Issues	224
<i>Ravshanova Ziyoda Qahramon qizi, Egamberdiyev Javlonbek Saynabi o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilim darajasini oshirishda ilg'or xalqaro pedagogik tajribalarni integratsiyalash: zamonaviy yondashuvlar, metodologiyalar va samaradorlik tahlili	229
<i>G'afurov Mirzo Ulug'bek Majidovich</i>	
Leksikologiya va uning nazariy asoslari	232
<i>G'anibayeva Bayyan Sharipbay qizi</i>	
Olimpiya ta'limini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish	236
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Turizmga ta'limni samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	239
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
Autizmning kelib chiqish sabablari va Rett sindromi	243
<i>Xakimova Zulhumor Xakimovna</i>	
Talabalarda akmeologik pozitsiyani rivojlantirishning dolzarb masalalari	246
<i>Xaitov Abdukosim Abdulkim o'g'li</i>	
Tibbiy ta'lim talabalarini ommaviy sport sog'lomlashtirish jarayoniga tayyorlashda tabaqalashtirilgan jismoniy ta'lim texnologiyasi va shart-sharoitlari	250
<i>Arabboyev Hurshid</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	255
<i>Eshonqulova Kamola Ibrohimovna</i>	
Virusli infeksiyalar zamonaviy diagnostikasi va davolash usullarining biologik asoslari	259
<i>Kaxorova Karomatxon Sovronbayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati	262
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Buyuk ajdodlarimiz merosini o'rganish orqali bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik kasbga ijodiy munosabatini tarbiyalash	265
<i>Nishonova Shohista Boymatovna</i>	
Pedagogik jamoani rivojlantirish va motivatsiyalashning zamonaviy strategiyalari	268
<i>Pardayeva Yulduz Muradullayevna</i>	
15-16 yoshli voleybolchi qizlarning jismoniy rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari	272
<i>Po'latova Shahnoza Ikrom qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	276
<i>Raxmonov Baxtiyor Azzamovich</i>	
Ingliz tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'quvchilarning til ko'nikmalariga ta'siri	279
<i>Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi</i>	
Abu Ali ibn Sinoning matematika fanida qoldirgan merosi	283
<i>Toshboyeva Nargiza Yo'ldashevna, Tursunova Nigora Ulug'bek qizi</i>	
Aksiologik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	286
<i>Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li</i>	

Научные основы формирования навыков сотрудничества у детей дошкольного возраста посредством квест-игр.....	290
Джамилова Наргиза Нуритдиновна, Мухаммадиева Фарангиз	
Теоретические основы формирования международной компетенции обучающихся.....	294
Миркомиллова Шахзода Асрор кизи	
Boshlang'ich sinflar matematika darslarida kombinatorikaga oid masalalar	300
Roziqova Farizoda Ruyiddin qizi, Berdiyev Bahodir Ravshanovich	
pedagogik kompetentlikning ilmiy-nazariy asoslari.....	305
Eshbekova Dilnoza Ibraimovna	
Murakkab sintaktik qurilmalar va ularning matndagi paradigmatic o'rni	308
Turdiyeva Nilufar Anvarovna	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish	311
Panjiyeva Shahlo Zulfixor qizi	
Kichik maktab yoshidagi zaif eshituvchi o'quvchilarning dialogik nutqining xususiyatlari.....	314
Qodirova Mahzuna Shamshidin qizi	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi fanidan talabalar mustaqil o'rganish jarayoni	320
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich	
A System of Exercises Aimed at Developing Linguocognitive Competence in Future Psychologists	324
Allamuratov Gafur Ashurovich	
Boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarini sinfdan tashqari mashg'ulotlarda jismoniy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish omillari – natijalar misolida	327
Asqarov Ahliddin Alisher o'g'li	
Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarning monologik nutqini o'rganishning ilmiy asoslari.....	332
Egamberdiyeva Shahnoza Akbar qizi	
Tog'ay Murod asarlarida umuminsoniy va milliy qadriyatlar talqini	335
G'aybullayev Boburmirzo	
Maktabgacha yoshdagi nutq nuqsoniga ega bolalar bilan korreksion ish tamoyillari	338
Ikramova Dilafruz Furqat qizi	
Rahbarlik personaliga kadrlar tayyorlab berishning psixologik omillari	341
Karimjanova Yoqutxon Urinbaevna	
Integration of Modern Technologies in Teaching English	344
Dautova Makhbuba Normamatovna	
Effective Teaching Methods for Enhancing Topic Vocabulary Acquisition in School Learners	347
Absamadova Munira Isroilovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati	352
Mutalova Dilnoza Abdurashidovna	
Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarini o'qitishda ta'lim texnologiyalarini qo'llashning nazariy asoslari.....	355
Xolmonov Mansur Narzulloyevich	
Imperativ algoritmik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv xususiyatlari.....	358
Xushvaqtov Umar Norqobilovich	
Perefrazalarni o'rganish jarayonidagi ilmiy yondashuvlar va ularning xususiyatlari	363
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Интеграция русского языка в экономическое образование: значение и перспективы	366
Адилова Солиа Адиловна, Нуридинов Бехруз Акбар угли	
Ta'lim jarayonida interfaol ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	369
Abdullayeva Zilola Baxtiyor qizi	
Hikoya matni ustida ishlashda PIRLS topshiriqlaridan foydalanish	372
Bayzakova Malika Abdukayumovna	
Fanlararo aloqadorlik asosida maktab fizika kursini o'qitish jarayoni	376
Boyutayeva Gulbahor Kamoliddin qizi	
Janubiy Koreya ta'lim tizimidagi yutuqlarini o'rganish va ularning yutuqli tajribalarini O'zbekistonda tatbiq qilish.....	380
Nosirova Shaxrizoda Akram qizi	
Sharq allomalarining qarashlarida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish masalalari.....	384
Otaboboyeva Umida Ilhomovna	

Developing English Writing Skills Through Technology and Self-Regulation in Differentiated Instruction in Uzbekistan	388
Selimova Gulsana	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini estetik tarbiyalashning mavjud holati	393
Temirova Matluba Karim qizi	
Ona tili fanini o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonlarini loyihalashtirish	397
Taylakova Dilnoza Norbekovna	
badiiy diskurs va badiiy matn dixotomiyasi	400
Ubaydullayeva Dilafruz Fazliddinova	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishida fonetik mashqlarning o'rni	403
Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li	
Методологические подходы к развитию творческого интеллекта у студентов педагогических специальностей	407
Анварова Хуснора Давронбек кизи	
Международный опыт подготовки педагогических кадров	410
Исманова Гульнора Гафуровна	
Yo'lovchi transport vositalari haydovchilarining professional yutuqlarida shaxsiy fazilatlarining ta'siri	416
Bazarov Naufal Kaxramonovich	
Boshlang'ich ta'limda badiiy asarlarni o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari	419
Abdullayeva Feruza Nurillayevna	
The Importance of Book Trailer Technology in the Educational Process	422
K. A. Mamatkulova, Munisa Khodjayeva	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy-estetik tarbiyani rivojlantirishning pedagogik tajriba-sinov ishlarini tashkil etish	425
Umarova Gulshod Abdujabbarovna	
Kulolchilik san'atining bosqichlari va bezak uslublarining zamonaviy rivoji	431
Mannonova Maftuna Shukrillo qizi	
Yoshlarda faol fuqarolikni shakllantirishning tuzilmaviy-protsessual modeli	434
Xabibulla Muratov Abduqodirovich	
Yoshlarda faol fuqarolikni shakllantirishning tuzilmaviy-protsessual modeli	434
Xabibulla Muratov Abduqodirovich	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining pedagogik mahoratini takomillashtirish omillari	440
Abdumannotov Abdumajid Matayevich	
O'qituvchilarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun yangi motivatsion yondashuvlar	443
Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Bolalarda xotira va diqqatni rivojlantirish	447
Fayziyeva Nodira Sobirovna, Turobova Munira Tolibjon qizi	
Kichik maktab yoshidagi bolalarda qo'rquv holatining psixologik xususiyatlari	451
Gaziyeva Nigora Shamsiddinovna, Gazibekova Gulavza Ergashevna	
O'zbekistonning janubiy tumanlarida o'suvchi sholi parazit nematodalar mavzusida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish	455
Haydarova Pardaxol Boboqulovna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida PIRLS topshiriqlarining ahamiyati	459
Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna, Toshpo'latova Ruxshona Alisher qizi	
Talabalarda fonetik ko'nikmalarni shakllantirishning didaktik ta'minotini takomillashtirish (nemis tili misolida)	462
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Loyiha faoliyati talabalarning kognitiv faolligini oshirish vositasi sifatida	466
Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich	
Bolaning axloqiy intellektini shakllantirishda otaning roli	470
Qayimova Maftuna Tursunovna	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida lingvistik mashqlarning o'rni va ahamiyati	474
Shodiyeva Mehribon Amin qizi	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda mental arifmetikaning o'rni	477
Sulaymonova Nigora Olimjon qizi	
Yuguruvchilarning yillik tayyorgarlik jarayonlarini tashkil etishning pedagogik asoslari	481
Tagayev R. M.	

Boshlang'ich sinflarda mantiqiy masalalarni o'rgatishdagi yangi yondashuvlar va metodlar	487
<i>Tursunova Nigora Ulug'bek qizi, Xoshimova Husnidabonu Nozimjon qizi</i>	
Ingliz tilini o'rgatishda interaktiv o'qitish texnologiyalarini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	492
<i>Yuldasheva Umidaxon Maxmudovna</i>	
Muammolarni hal qilishda qo'llaniladigan usullar	495
<i>Abdullayeva Saodat Mengbayevna</i>	
Подходы изучения криминогенного климата в обществе и его социально-психологические аспекты	498
<i>Абдуллажанова Дилнозахон Султанбековна</i>	
Jinsiy identifikatsiya masalalarini o'rganishda gender farqlar	502
<i>Murodov Mashrab Yoqub o'g'li</i>	
Raqamli texnologiyalarning boshlang'ich ta'lim tizimidagi afzalliklari	505
<i>Husenova Aziza Sharipovna, Mardonova Ismigul Dilshod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutq va fikrlash faoliyatini rivojlantirish texnologiyalari	509
<i>Mamadalieva Nilufar Bahodirovna</i>	
"Nafas olish sistemasi" mavzusi bo'yicha o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini nostandart topshiriqlar orqali baholash	513
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Jalilov Doston Komil o'g'li</i>	
Iqtidorli bolalar bilan ishlashda individuallashtirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	519
<i>Norbutayeva Muxabbat Rustam qizi</i>	
Inklyuziv ta'lim va uni oliy ta'lim muassasalarida joriy etish xususiyatlari	523
<i>Akbarova Sayyora Shuxratovna, Akbarova Kamola Abdujabbor qizi</i>	
Ta'lim sohasida strategik rejalashtirish	529
<i>Mansurov Farrux Najmitdinovich</i>	
Ta'lim tizimi sifatini oshirishda timss va egma kabi xalqaro tadqiqotlarning roli	533
<i>Abdullayeva Feruza Nurilloyevna, Mizrobova Mohigul Muhammadjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishda divergent tafakkurning ahamiyati	537
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna</i>	
"Sog'inch masofasi" – masofa tanlamasi tuyg'ular to'plami	541
<i>Bekposhsha Rahimova, Muyiba Otamuratova</i>	
Qalblarga qo'ngan she'riyat yoxud "vaqt ushoqlari" haqida so'z	543
<i>Bekposhsha Rahimova, Hikmat Yusupov</i>	
Project-Based Explaining in Economic Studies	547
<i>Hojiyeva Iroda</i>	
Chet tili darslarida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy hamda amaliy natijalari	550
<i>Muzaffarova Nodira Mardonovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy faoliyatini strategik boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari	554
<i>Ochilova Gulnoza Odilovna, Qodirov Abdulaziz Rahmandjonovich</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga o'rgatish yo'llari	559
<i>Qoraboyeva Nargiza, Abdulazizov Shahzodbek</i>	
Ta'lim sifatini oshirishda innovatsion korporativ hamkorlikni rivojlantirish muammolari va istiqbollari	563
<i>Ochilova Gulnoza Odilovna</i>	
Zamonaviy shaxsni voyaga yetkazishda nafosat tarbiyasining ahamiyati	569
<i>Xudayberdiyeva Xuriyat Karimberdiyevna</i>	
Talabalarda millatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	573
<i>Nargiza Karimova Mamatkadirovna</i>	
Constant Changes in Educational Environments and the Continuous Advancement of Teachers' Media Literacy in the Information Age	577
<i>Khujaniyazova Guzal Yuldashevna</i>	
Роль интегративного подхода в преподавании родного языка в начальном образовании	581
<i>Авазова Муштарий Алишеровна</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim turlari va texnologiyalari	585
<i>Boychayeva Sharifa Saidkulovna</i>	
The Role of Artificial Intelligence in Integrating Pedagogical Opportunities for Developing Social Activity of Future Preschool Education Organization Educators	588
<i>Xabibullayeva Shaxlo Ulmesovna</i>	

Uzluksiz kasbiy ta'limda tizimli yondashuv asosida ilmiy-ta'limiy potensialini shakllantirish yo'llari	592
Saidova Zarifa Uskanboy qizi	
Muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishda pirls metodologiyasining psixolingvistik asoslari	595
Choriyeva Valida Abdug'ani qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda ona tili darslarining ahamiyati	598
Go'zalxon O'sarova Rasuljon qizi	
Maktabgacha ta'limda ma'naviy tarbiyani amalga oshirishning dolzarbligi	601
Matchanov Bekpo'lat Omanbayevich	
Talabalarni milliy kontent asosida o'qitishning ilmiy nazariy asoslari.....	604
Mirzaakbarov Abdurasul Mirzaakbarovich	
Tashkilotda xodim temperamenti va uning ish faoliyatiga ta'siri	607
Otanazarova Muhayyo Uktamovna	
Virtual ta'limda pedagog shaxsning shakllanishi	611
Sayitova Umida Hikmatillo qizi	
Maktab o'quvchilarida barqaror rivojlanish maqsadlarini shakllantirishda 5E modelidan foydalanish.....	615
Tojirova Maxmuda Mamatovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	620
Tuychiyeva Zulfizar Boxodir qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyani rivojlantirish asosida pedagogik mas'uliyatni shakllantirish metodikasi	623
Umarov Azizbek G'ayratbek o'g'li	
Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возрасте	626
Зийяев Амаль Толибович	
Fikrlashning makrokognitiv ko'rsatkichlari	630
Omonova Muxlisa Do'snazar qizi	
Возможности мультимодального подхода в реализации арт-педагогики.....	633
Турсунова Эльмира Улугбековна, Рузметова Хилола Абдушариповна	
"Turkiy guliston yoxud axloq" asarining og'zaki va yozma nutqni rivojlantirishdagi ahamiyati.....	636
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Rajabova Sarvinov Shovkatjon qizi	
Talabalarni o'z mehnati samarasini ko'rish orqali motivatsiyasini oshirish usullari	640
Abdullajonova Dildora Rustamjonovna	
Sun'iy intellekt yordamida kiberhujumlarni aniqlash va oldini olishning zamonaviy usullari.....	644
Asatova Shaxrizoda Rustam qizi	
Pedagoglarda kasbiy stressning psixoemotsional holatlari	648
Axmedova Dildora Maxmudovna	
Tog'ay Murod qissalarining ba'zi bir til xususiyatlari	653
Kobilov Nomoz O'rolovich	
Suzish ixtisosligidagi talabalarni suvda va quruqlikda mashg'ulotlarini tashkil etish uslubi.....	657
Nosirov Sardor	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik ahamiyati	661
Otabek Abduraxmonov	
The Role of English as a Global Lingua Franca in Education and Business	664
Ziyoda Qahramon kizi Ravshanova	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy deformatsiyani shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar	667
To'lanova Mahliyo Muratali qizi	
Atrof-olam bilan tanishtirishga oid eng ilg'or yondashuvlar	671
Tursunboyeva Zuxra Umid qizi	
Роль коммерческих банков как субъектов рыночной экономики для Республики Узбекистан	675
Комилова Мукаррам Кобилжоновна, Махмудова Райхона, Туркменбаев Саламат, Уринбоева Дурдона	
O'quvchi zehning kognitiv jarayonlar ta'sirida yuzaga chiqish omillari.....	678
L. S. Tursunov	
Immersiv texnologiyalar asosida virtual ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari.....	681
Istamova Dilnoza Norboyevna	
Til ta'limida test sifatini baholashning ilmiy-nazariy asoslari.....	686
Kamoliddinova Nargiza	

Zamonaviy jamiyatda shaxs infanlizmining namoyon bo'lish shakllari va uning ijtimoiy-psixologik sabablari	691
Po'latov Uyg'un, Holmatov Mansur	
Mediadiskurs va uning lingvistik xususiyatlari	695
Sharipova Saboxon Abdillajonovna	
Klinik farmakologiya fanida talabalarning farmakompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	699
Sobirjonov Islombek Tavakkaljon o'g'li, D. T. Samatov	
Psychology of Sport in the Life of an Athlete	701
Tokhirova Shokhsanam Farxod kizi	
Boshqotirmalar va o'yin mexanikalarining ta'limda integratsiyasi: innovatsion yondashuvlar	705
Turabova Soxibjamol Talatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda mavzuga asoslangan yondashuvning ahamiyati	708
Xamrayeva Gulchexra Ibraximovna	
Diniy diskurs tushunchasi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy talqinlar (Tohir Malik asarlari misolida)	712
Fayzullayeva Maftuna Odil qizi	

DINIY DISKURS TUSHUNCHASI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA ILMIY TALQINLAR (TOHIR MALIK ASARLARI MISOLIDA)

Fayzullayeva Maftuna Odil qizi

Toshkent gumanitar fanlar universiteti

“Pedagogika va tillar” kafedrası ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada diniy diskurs tushunchasining nazariy asoslari, zamonaviy yondashuvlar va tilshunoslikdagi o'rni yoritilgan. Ayniqsa, Tohir Malikning “So'nggi o'q” va “Shaytanat” asarlaridagi diniy kontekstlar lingvopragmatik tahlil qilingan. Diskursdagi diniy unsurlar, ularning funksional xususiyatlari va ijtimoiy-psixologik ta'siri zamonaviy tadqiqot metodlari asosida yoritilgan.

Kalit so'zlar: diniy diskurs, pragmatika, lingvistik tahlil, Tohir Malik, kontekst.

Abstract: This article explores the concept of religious discourse, its theoretical foundations, and modern linguistic approaches. Particular emphasis is placed on the linguistic and pragmatic analysis of religious contexts in Tohir Malik's novels “So'nggi o'q” and “Shaytanat”. The article discusses the functional features and socio-psychological impact of religious discourse through contemporary methods.

Key words: religious discourse, pragmatics, linguistic analysis, Tohir Malik, context.

Аннотация: В данной статье рассматривается понятие религиозного дискурса, его теоретическая основа и современные подходы в лингвистике. Особое внимание уделено анализу религиозных элементов в произведениях Тахира Малика “Последний выстрел” и “Шайтанат”. Проанализированы прагматические особенности и социально-психологическое влияние религиозного дискурса.

Ключевые слова: религиозный дискурс, прагматика, лингвистический анализ, Тахир Малик, контекст.

KIRISH

Global kommunikatsiya, madaniy tafovutlar va axborot oqimlari kuchaygan bugungi davrda til nafaqat aloqa vositasi, balki ijtimoiy, mafkuraviy va diniy ma'nolarni uzatuvchi muhim diskurs maydoniga aylangan. Xususan, diniy diskurs inson tafakkuri, qadriyatlari va hayot tarzini shakllantirishda alohida o'rin egallaydi. Diniy diskurs deganda, diniy mazmundagi matnlar, nutqlar, yozma va og'zaki aloqa shakllari, shuningdek, diniy ideologiyalarni ifodalovchi tildan foydalanish jarayoni tushuniladi.

Dastlab, diniy diskurs faqat ilohiyotshunoslik doirasida o'rganilgan bo'lsa, bugungi kunda lingvistika, pragmatika, sotsiologiya va madaniyatshunoslik kabi fanlarda ham keng qamrovli tadqiqotlar olib borilmoqda. Xususan, diniy diskursda tilning lingvopragmatik jihatlari, ya'ni so'zlovchining maqsadi, tinglovchiga ko'rsatilayotgan ta'sir va kontekstual yondashuvlar alohida e'tibor markazida turadi.

Tohir Malikning “So'nggi o'q” va “Shaytanat” asarlarida diniy diskursning badiiy va funksional ifodalanishi O'zbekiston adabiy tilining boy imkoniyatlarini ko'rsatadi. Bu asarlarda diniy g'oya va qadriyatlar orqali ijtimoiy adolat, shaxsiy poklik, jamiyatlardagi yovuzlik va nur o'rtaqidagi kurash tahlil etilgan. Aynan shu jihatlarda diniy diskursni zamonaviy yondashuvlar asosida tahlil qilish zaruratini keltirib chiqaradi.

Mazkur maqolada diniy diskurs tushunchasining zamonaviy talqinlari, uning lingvopragmatik xususiyatlari, Tohir Malik asarlarida ifodalanishi va bularning ijtimoiy-ma'naviy kontekstda qanday talqin etilayotgani tadqiq qilinadi. Maqola nazariy manbalar tahlili, matn tahlili va komparativ metodlar asosida olib boriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Diniy diskurs tushunchasining ilmiy tahlili XX asrning oxiri va XXI asr boshlarida tilshunoslik, sotsiologiya va falsafa fanlarining integratsiyasi asosida shakllana boshladi. Xususan, M. Fuko diskurs nazariyasi orqali ijtimoiy nazorat va hokimiyatning til orqali qanday amalga oshirilishini ochib bergan bo'lsa, V.A. Lukov va S.A. Ter-Minasova kabi rus olimlari diniy matnlarning kommunikativ va ideologik xususiyatlariga e'tibor qaratganlar.

O'zbek tilshunosligida esa diniy diskurs alohida ilmiy yo'nalish sifatida ko'proq mustaqillik yillaridan so'ng shakllandi. Bunda A. Madvaliyev, S. Jo'rayev, M. Yo'ldoshev, I. Jo'raqulov singari olimlar til va madaniyat, til va din o'rtasidagi munosabatni tahlil qilgan asarlar bilan tanilgan. Ayniqsa, S. Yo'ldoshevning "Til va tafakkur" nomli tadqiqotlarida diniy tushunchalar va ularning lingvistik vositalar orqali ifodalanishi chuqur yoritilgan.

Xalqaro maydonda esa T.A. van Deyk, N. Ferklova va J. Ostin kabi mualliflar diniy diskursda kuch munosabatlari, illokutsion maqsadlar va pragmatik strategiyalarni ochib bergan. Jumladan, Ostinning nutq aktlari nazariyasi asosida diniy matnlar tahliliga doir ishlanmalar mavjud. Bundan tashqari, badiiy adabiyotda diniy diskursning tahlili ham e'tibordan chetda qolmagan. Ayniqsa, Tohir Malikning "So'nggi o'q" va "Shaytanat" asarlari diniy mafkura va insoniy qadriyatlar, imon, tavba, gunoh va jazolash kabi tushunchalarning badiiy talqini orqali diniy diskursning samarali vositasi sifatida ko'riladi. O'zbek badiiy matnlarida diniy mazmunning tahlil qilinishi hali to'liq o'rganilmagan bo'lib, bu boradagi tadqiqotlar yangi yondashuvlarni talab etmoqda. Ushbu maqola ayni shu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga xizmat qilishi, diniy diskursning badiiy adabiyotdagi ko'rinishlarini zamonaviy lingvistik metodlar asosida yoritib berishga intiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqola diniy diskurs tushunchasini zamonaviy lingvistik yondashuvlar asosida o'rganishga qaratilgan bo'lib, tadqiqotda quyidagi metodologik asos va yondashuvlar qo'llanildi: lingvopragmatik tahlil – diniy diskursda til vositalarining vazifasi, ularning kommunikativ maqsadga yo'naltirilganligi, nutq egasi va auditoriya o'rtasidagi pragmatik munosabatlar tahlil qilindi. Ayniqsa, Tohir Malikning "Shaytanat" va "So'nggi o'q" romanlarida qahramonlar nutqidagi diniy so'z va iboralar kontekstual jihatdan o'rganildi. Diskurs tahlili – M. Fuko va T.A. van Deyk modeliga asoslanib, matnning sathida emas, balki uni yaratuvchi ijtimoiy, mafkuraviy va ruhiy kontekstlarda diniy diskurs shakllanishi tahlil qilindi. Diskursning hokimiyat, mafkura va axloqiy qadriyatlarga ta'siri o'rganildi. Komparativ metod – Tohir Malikning ikki asaridagi diniy diskurs elementlari solishtirilib, ular o'rtasidagi o'xshashlik va tafovutlar aniqlashtirildi. Ayniqsa, "Shaytanat"dagi din vositasida adolatni tiklash g'oyasi va "So'nggi o'q"dagi imon-e'tiqod orqali ruhiy poklanish motivlari taqqoslandi. Kontekstual tahlil – matndagi diniy mazmunli ibora va jumlar konkret voqea-hodisalar fonida, tarixiy, madaniy va ijtimoiy kontekstda tahlil qilindi. Bu orqali diniy diskursning funksional xususiyatlari ochib berildi. Deskriptiv yondashuv – diniy diskursga oid tushunchalar, iboralar, diniy konnotatsiyalar izchil tavsiflandi va lug'aviy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqotda nazariy manbalar, ilg'or lingvistik konsepsiyalar hamda Tohir Malikning romanlaridan olingan iqtiboslar asosida dalillangan fikr yuritildi. Metodologik asosning xilma-xilligi diniy diskursni chuqurroq o'rganish va uni badiiy adabiyot kontekstida tahlil qilish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tohir Malik asarlarida diniy diskurs nafaqat dini tushunchalarni ifodalash, balki axloqiy baholash, ijtimoiy muammolarni yoritish va ichki monologlar vositasida inson ongini ko'rsatish vositasi sifatida xizmat qiladi. "So'nggi o'q" va "Shaytanat" romanlaridan olingan misollar asosida diniy diskurs elementlari tahlil qilinadi. "Alloh meni kechiradi, degan umid bilan bugun bu o'qni oxirigisi qilaman..." ("So'nggi o'q") [T.Malik, 2005] jumlasida muallif qahramon tilidan "Alloh", "kechirish", "umid", "oxirgi" kabi diniy va ekzistensial mazmunli tushunchalarni uyg'unlashtirgan. Qahramonning ma'naviy iztiroblari diniy diskurs vositasida ifoda etilgan bo'lib, bu nutq aktining illokutsion maqsadi – tavba qilishga bo'lgan ichki ruhiy turtkidir. Shuningdek, bu misolda diniy diskurs ruhiy tozalanish va yangi hayotga o'tish bosqichini belgilaydi. "Harom yo'l bilan topilgan boylik baraka keltirmaydi." ("So'nggi o'q") [T.Malik, 2005] jumlasida Islom dinidagi iqtisodiy axloq me'yorlarini aks ettiradi.

Qur'oni karimda va hadislarda harom yo'l bilan topilgan mol-mulkning inson hayotiga ofat olib kelishi haqida ko'p marotaba ogohlantiriladi. Tohir Malik bu satr orqali nafaqat axloqiy, balki diniy jihatdan ham noto'g'ri yo'l tanlaganlarning holatini ko'rsatadi. Bu ibora diniy axloq targ'iboti, xabar beruvchi va ogohlantiruvchi diskurs hamda diniy identitetni mustahkamlovchi vosita sifatida xizmat qiladi. Tohir Malik asarida qahramonlar halollik, tavba, sabr, duo, qismat kabi tushunchalarni boshidan o'tkazadi. Bu jihatlar asarni diniy diskurs doirasiga olib kiradi. "Qalbida imon bo'lgan odam jinoyatga borolmaydi." ("So'nggi o'q") [T.Malik, 2005] satri asarda insonning imon bilan jinoyat o'rtasidagi ziddiyatli holatni ochib beradi. Islomda "imom" faqat e'tiqod emas, balki amaliy axloqiy me'yordir. Haqiqiy mo'min inson haromdan, zulmdan, jinoyatdan saqlanadi. Bu jumla axloqiy, Qur'onga yaqinlik va pragmatik jihatdan diniy diskursni mustahkamlaydi. Tohir Malik asarlarida diniy diskurs faqat dini iboralar bilangina emas, balki insonning ichki e'tiqodi, axloqiy tanlovi va ruhiy kurashi orqali ham chuqur ifodalanadi. "Alloh sabr qiluvchilar bilan birgadir. Buni eslash unga kuch berdi." ("So'nggi o'q") [T.Malik, 2005] satri Qur'on oyatlariga yaqin ma'naviy mazmun bilan boyitilgan bo'lib, "Inna Allaha ma'as-sobirin" (Al-Baqara surasi, 153-oyat) mazmuni bilan uyg'unlikda ifoda etilgan. Bu ibora qahramonning ichki ruhiy holatini ochib berar ekan, uni diniy-axloqiy qadriyatlarga tayangan holda sinovlarga bardosh berishga undaydi.

Diniy diskursda bu jumla ma'naviy tayanch, pragmatik maqsad va ijtimoiy identitetni mustahkamlovchi vosita sifatida namoyon bo'ladi. "Insonning niyati to'g'ri bo'lsa, Alloh yo'lini o'zi ochadi." ("So'nggi o'q") [T.Malik, 2005] iborasi islomiy aqidaga to'la mos bo'lib, Qur'oni karim va hadislarda niyatning pokligi va Allohning har bir bandaga niyatiga yarasha yo'l ko'rsatishi ta'kidlanadi. Bu jumla orqali muallif qahramonning ichki ishonchini, Allohga bo'lgan tavakkalini tasvirlaydi. Diniy diskursda bu ibora islomiy dunyoqarash ifodasi, pragmatik funksiyasi va axloqiy-diniy qadriyatlarni targ'ib etuvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Tohir Malik asarlarida bu kabi diniy motivlar, iqtiboslar va diniy axloqqa asoslangan qarorlar qahramonlarning ruhiy olamini ochishda va asarning ma'naviy qatlamini chuqurlashtirishda xizmat qiladi.

"Shaytanat" asaridan:

"Asadbek oxirgi paytlarda yomon tushlar ko'rardi. Uydan chiqayotib qadam bosishga ikkilangan, bu bugungi kunim oxiri bo'lmasin, degan xayollar yuragini g'ash qilardi." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Asadbek – jinoyat dunyosining "podshosi" bo'lishiga qaramay, qalbida xavotir, g'am, tushkunlik alomatlari paydo bo'ladi. Bu – uning vijdoni uyg'onayotgani, ya'ni imyon nurlari qalbiga kirib kelayotganining belgisi. Bu ichki kurash diniy diskursda qorong'ulikdan nur sari intilish sifatida talqin qilinadi.

"...Ko'zlarini yummoqchi bo'ldi, lekin yuragidagi vahima bunga yo'l qo'ymadi. Go'yo kimdir unga: sen hali javob bermading... deb turgandek edi." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Bu parchada Asadbekning tavbaga ichki ehtiyoji seziladi. Lekin u hali bu bosqichga amalda emas, fikran yaqinlashgan. Shu sababli, uning immoni hali to'liq shakllanmagan, ammo diniy diskursdagi muhim burilish nuqtasi sifatida bu lahzalar asarda alohida o'rin egallaydi.

"...Baxtiyor aka har kuni tongda namozini o'qib, so'ng Xudo yo'lidan yurish niyatida ishga o'tlanardi. U jinoyat dunyosidan nafratlanar, adolatga ishonardi." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Baxtiyor aka obrazi Allohga ishongan, pok niyatli, halol inson sifatida gavdalanirilgan. U jinoyatga qarshi kurashadi, shaxsiy manfaat emas, immoni asosida harakat qiladi. U asarda imyonli insonning ideal modeli sifatida ko'rsatiladi. Baxtiyor aka imyonli hayot tarzi bilan "Shaytanat" mafkurasiga zid turadi. Bu – asardagi diniy diskursning adolat va zulm o'rtasidagi ziddiyatli nuqtasidir.

Tohir Malikning "Shaytanat" asaridagi diniy diskurs – inson qalbidagi ezgulik va yovuzlik kurashi orqali ifodalanadi. Asadbek – tavba sari yurayotgan, ammo gunohda botib qolgan odam. Baxtiyor aka esa imyonli hayotning sobitqadam vakili. Bu ikki obraz orqali muallif ma'naviy uyg'onish, Allohdan qo'rqish, vijdon azobi va ruhiy poklanish g'oyalarini chuqur tahlil qiladi.

Diniy diskurs orqali ijtimoiy baho. "Odamlar masjidga boradi, ammo yuragida Alloh yo'q..." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Bu jumla orqali muallif diniy riyo (munofiqlik) muammosini ochib beradi. Ushbu nutq vositasi evaluativ (baholovchi) diskurs sifatida xizmat qiladi. Bu yerda diniy atribut (masjid) bilan qalbiy haqiqat (yurakda Alloh borligi) orasidagi tafovut ifodalangan. Diniy diskurs bu yerda jamiyatdagi axloqiy inqirozni fosh etish vazifasini bajaradi.

Gunoh va jazoni diniy konsepsiyada talqin qilish. "Har bir qilgan gunohing bir kuni oldingga chiqadi, xuddi qorong'udagi soyadek..." ("So'nggi o'q") [T.Malik, 2005] Bu ibora metaforik diniy diskurs namunasi bo'lib, unda diniy kontseptual qarash – ya'ni har bir inson o'z qilmishiga javob beradi – poetik tilda ifodalangan. "Soyadek" metaforasi bilan gunohning doimiy kuzatuvchi kuch sifatida tasvirlanishi diniy diskursning estetik kuchini ko'rsatadi. "Xudodan qaytibdi!" ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Bu jumla Asadbekning boshiga kulfatlar yog'ilayotgani sababini izohlashda ishlatilgan. Bu iqtibosda diniy diskurs yaqqol namoyon bo'ladi. "Xudodan qaytibdi" iborasi orqali muallif insonning yovuzlik yo'lga kirishi, imyon va tavbadan uzoqlashishi oqibatida boshiga kulfatlar yog'ilishi mumkinligini ko'rsatadi. Bu asarda yovuzlikka qarshi kurashda dinning, imyonning o'zni inson uchun muhimligini ta'kidlaydi.

Yovuzlikka qarshi din orqali kurash. "Bu shahar jinoyatdan tozalanmaydi, agar odamlar yuraklariga Qur'onni joylamaguncha..." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Bu misolda Qur'on timsolida din yovuzlikka qarshi kuch sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu normativ diskurs turiga kiradi, ya'ni ijtimoiy muammoni yechish yo'li diniy qadriyatlar orqali ko'rsatilmoqda. "Shaytanat" asarida Asadbekning nutqidan keltirilgan fikrlar ko'plab axloqiy, ruhiy va diniy masalalarni ochib beradi. Asadbekning ichki kurashi va uning imyon bilan bog'liq qarorlarida diniy diskursning muhim o'zni bor.

Iymon va isyon. Asadbekning ruhiy holati asar davomida muhim o'zgarishlarga uchraydi. U o'zini xato yo'lda, gunohkor sifatida his qiladi. Diniy diskurs bu yerda uning ichki iztirobi va Allohga bo'lgan ishonchiga asoslanadi. U ko'pincha o'zining qarorlaridan pushaymon bo'lib, tavba qilishni xohlaydi, lekin ichki qarama-qarshiliklar uning qadamlarini sekinlatadi.

Misol: "Men bu hayotda nega yashayotganimni, nega bu yo'ldan yurayotganimni tushunmayman, faqat gunohlarimni o'ylayman." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Bu satrda Asadbekning ichki kurashi va diniy diskursning yana bir qismi, ya'ni gunoh va tavba qilish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ko'rsatiladi.

Gunoh va tavba. Asadbek uchun diniy diskursda gunohning og'irligi va tavba qilishning zarurligi muhim ahamiyatga ega. U ko'pincha o'zining xatolarini tan olishga harakat qiladi, ammo ichki tushunmovchiliklar uni tavbadan qaytaradi.

Misol: "Har bir amalimni Allohga aytib, tavba qilishim kerak, lekin bu meni faqat yanada ko'proq iztirobga soladi." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017]

Bu satrda diniy diskurs orqali gunohdan tozalash, tavba qilish va Allohga yuzlanish masalalari ochiladi. Asadbekning tavbasi hayotining tub o'zgarishlariga olib kelishi mumkinligini angelaydi, lekin u bu jarayonni juda qiyin deb biladi.

Axloqiy qarashlar va ruhiy iztirob. Asadbekning diniy qarashlari va axloqiy tanlovlari ko'pincha ruhiy iztiroblarga sabab bo'ladi. U o'zini yaxshi inson sifatida ko'rsatishga harakat qiladi, lekin ichki kurash va diniy tushunchalar uni ko'proq anglamagan va iztirobga solingan holatga keltiradi.

Misol: "Men hamma narsaga so'nggi o'zgarishlarni kiritdim, lekin bu ruhimni tozalashga yordam bermaydi. Allohdan yordam so'rayman." ("Shaytanat") [T.Malik, 2017] Asadbekning diniy diskursi uning ruhiy iztirobi va ichki qidirishlarida mujassamdir. U o'zining axloqiy holatini yaxshilash uchun diniy tushunchalar va amallarni izlaydi. Asadbekning diniy diskursi asarda ikki jihatni ko'rsatadi: birinchi jihat – uning ichki iztirobi va isyonini diniy nuqtayi nazardan anglash, ikkinchi jihat – tavba qilish orqali o'zini tozalash istagi. Diniy diskurs bu jarayonning asosi sifatida xizmat qiladi, chunki Asadbek xatolari va gunohlari bilan kurashish orqali o'zini Allohga yaqinlashtirishga harakat qiladi. Asadbekning diniy diskursi shuni ko'rsatadiki, u nafaqat o'zining ichki kurashlarini, balki jamiyatdagi axloqiy va diniy qadriyatlarni ham anglashga harakat qilmoqda. Unga diniy tushunchalar yordamida o'z hayotini qayta qurish, yaxshilash va Allohga bo'lgan e'tiqodini mustahkamlash imkoniyatlari beriladi. Asarda bir ayolning so'zlari orqali dunyoviy lazzatlar va gunohlar uchun oxiratda to'lanadigan narx haqida ogohlantiriladi: "Dunyo shaytonning do'koni, undan bir narsa oldingmi, shayton haqini undirib olmagunicha tinchimaydi." ("Shaytanat") [T. Malik, 2017]

Bu ibora orqali Asadbekning dunyoviy boylik va qudratga erishish yo'lida qilgan gunohlarining oqibati sifatida boshiga tushgan kulfatlar tasvirlanadi.

Asadbekning qizi Zaynabning xo'rlanishi va o'g'li Jamshidning o'limi uni chuqur iztirobga soladi. Bu holatda u o'zining qilgan gunohlarini anglab, tavba qilish istagini bildiradi. "O'zini nochor sezdi. "Bolang oldida qaddingni bukma! Hamisha adl tut. Hamisha dadil yur. Bolang seni yerparchin holda ko'rmasin. Dardga taslim bo'lganingni sezmasin. Seni hamisha kuchli deb bilsin va faxrlansin!" – mana shu aqidaga qattiq rioya qilib yashayotgan Asadbekda qaddini bukmoqqa moyillik sezildi." Bu satrda Asadbekning ichki kurashi, tavba qilish istagi va Allohdan mag'firat so'rashi tasvirlanadi.

Asadbek obrazida diniy diskurs quyidagi jihatlar orqali namoyon bo'ladi:

- **Gunoh va jazoning muqarrarliligi:** Asadbek qilgan yomon amallari uchun Alloh tomonidan jazolanishi.
- **Tavba va mag'firat istagi:** Asadbek qilgan gunohlarini anglab, tavba qilish istagi.
- **Dunyoviy lazzatlar va oxiratdagi jazolar:** Dunyoviy boylik va qudratga erishish yo'lida qilgan gunohlarining oxiratda jazolanishi.

Bu jihatlar orqali Asadbek obrazida diniy diskurs chuqur yoritilgan bo'lib, o'quvchini axloqiy va diniy masalalar haqida o'ylashga undaydi.

"Shaytanat" asarida nafaqat bosh qahramon Asad, balki boshqa bir nechta qahramonlar nutqida ham diniy diskursni kuzatish mumkin. Masalan, yana bir qahramon Elchin nutqi orqali ham diniy diskursni tahlil qilishda bir nechta misollar keltirish mumkin. Elchin asarda diniy tushunchalar, amallar va qadriyatlar bilan bog'liq ko'plab mavzularda so'zlaydi. Bu diskursning diniy o'lchamlarini tahlil qilishda quyidagi misollarni keltirish mumkin:

Elchinning tavba qilishiga doir nutqi: Elchin o'zining gunohlaridan pushaymon bo'lib, tavba qilishni tanlaydi. Bu yerda diniy diskurs shundaki, tavba qilish va gunohlarning afv etilishi haqidagi islomiy qadriyatlar muhokama qilinadi.

"Men endi Allohga tavba qilaman, barcha gunohlarimni afv etishini so'rayman."

Bu so'zlar diniy diskursning asosiy elementlari – tavba, afv etish va Allohning rahm-shafqatiga ishora qiladi.

Elchin va dindorlar o'rtasidagi muloqot: Elchin diniy aqidalar va diniy so'zlarni tinglaganida, ba'zida ularning haqiqiyliklari va amalda qanday tatbiq etilishini so'roq qiladi. "Agar haqiqatan ham islomda gunohni afv etish mumkin bo'lsa, men nima uchun xato qilishdan qo'rqmayman?"

Bu so'zlar orqali Elchin o'zining diniy qarashlarini, diniy ta'limotga bo'lgan shubhasini va diniy amallarni o'z hayotida qanday tasavvur qilayotganini namoyish etadi.

Diniy qadriyatlarning kundalik hayotga ta'siri: Elchin o'zining qarorlarini qabul qilishda diniy qadriyatlarni qanday hisobga olishini tushuntiradi.

"Insonning qalbi pok bo'lishi kerak, shunda u yolg'on va adolatsizlikka yo'l qo'ymaydi." Bu nutq diniy axloq va poklikka oid qadriyatlarni ta'kidlaydi.

Diniy salohiyatga bo'lgan ishonch: Elchin Allohga bo'lgan ishonchni va undan yordam so'rashni ta'kidlaydi. Bu diniy diskursda Allohga ishonish, unga tayanish va yordam so'rash masalalari markaziy o'rinda turadi.

Misol: “Agar men Allohga ishonmasam, nima uchun hayotda muammolarga duch kelsam, unga murojaat qilaman?” Elchinning bu soʻzlari islomda barcha ishlar va harakatlarning Allohga tayanish asosida amalga oshirilishi kerakligini bildiradi.

Diniy sabr va iymon: Elchin qiyinchiliklar va sinovlar oldida sabr qilish zarurligini taʼkidlaydi. Bu yerda diniy diskurs sabr, iymon va Allohning sinovlari bilan bogʻliq.

Misol: “Dunyo meni sinayotgan boʻlsa, men Allohning irodasiga boʻysunaman va sabr qilaman.” Bu soʻzlarda Elchin islomda sinovlarga sabr qilish va iymon bilan yondashish zarurligini koʻrsatadi.

Tavhidga eʼtiqod va shirkdan saqlanish: Elchin oʻz nutqida tavhidni (Allohning birligi) va shirk (Allohni oʻzgalar bilan tenglashtirish) masalasini koʻrsatadi. Bu diniy diskursda Allohning yagona hukmronligini tasdiqlash va shirkka qarshi kurash muhim ahamiyatga ega.

Misol: “Men faqat Allohga ishonaman, boshqa hech kimga tapinmayman, bu dunyoda faqat u menga yordam beradi.”

Bu nutq Elchinning islomiy eʼtiqodga toʻliq sodiq ekanini va shirkdan saqlanishni taʼkidlaydi.

Diniy axloq va odamlar bilan aloqalar: Elchin odamlar bilan muloqotda diniy axloq va axloqiy qoidalarini oʻz ichiga olgan izlanishlarini bildiradi. Diniy diskursda odamlar bilan qanday muloqot qilish, xushmuomalalik va adolatning oʻrni haqida soʻz yuritiladi.

Misol: “Men boshqa odamlarga adolatli boʻlishim kerak, Alloh bunday xulqni yoqtiradi.” Bu soʻzlar diniy axloqiy qadriyatlarni va adolatni taʼkidlaydi. Bu misollar Elchinning nutqidagi diniy diskursning har xil aspektlarini koʻrsatadi. Elchinning ichki ruhiy holati va diniy taʼlimotlarga boʻlgan munosabati orqali asardagi diniy taʼlimotlar, qadriyatlar va amallar qanday yoritilganini tushunish mumkin. “Shaytanat” asaridagi Zohid obrazi orqali ham diniy diskurs ancha teran ifodalangan. U – dindor, sadoqatli va halol inson sifatida tasvirlanadi. Uning nutqida Allohga tavakkal, sabr, taqvo, halollik va adolat singari diniy tushunchalar tez-tez uchraydi.

Quyida uning nutqidan diniy diskursga oid baʼzi aniq misollar keltiriladi:

“Alloh sabr qilgan bandalari bilan birgadir. Har bir sinov ortida bir hikmat bor.” Bu gap orqali Zohid islomdagi sabr fazilati va Allohga boʻlgan tavakkalni yoritadi. Bu fikr Qurʼonning koʻplab oyatlarida mavjud boʻlgan sabr va tavakkal tushunchalariga bogʻliq. “Men harom luqma yemaslikka ont ichganman. Oʻgʻrilik bilan kelgan pul baraka keltirmaydi.” Bu nutq diniy diskursda halol rizq va haromdan yiroq yurish zaruriyati haqida boʻlgan asosiy qadriyatni ifodalaydi. “Bandaning qalbi sinadi, lekin Allohning adolatidan umid uzmaydi.” Bu jumla orqali Zohid hayotdagi zulm va nohaqliklardan siqilsa-da, Allohning adolatli hukmiga ishonganini bildiradi. Bu islomdagi qazo va qadar, rahmat va adl (adolat) tushunchalariga daxldor. “Inson agar qalbini pok tutsa, har bir qadamida Allohni his qiladi.” Bu jumla islomdagi taqvo – yaʼni Allohdan qoʻrqib, harom ishlardan saqlanish va qalb pokligini saqlashga urgʻu beradi. “Alloh oldida har bir amal uchun javob beramiz. Kimdir bu dunyoda chetlab oʻtsa ham, u dunyoda qutulolmaydi.” Bu fikr islomdagi hisob-kitob, Qiyomat kuni va javobgarlik masalalariga ishora qiladi. Zohid bu orqali oʻzining iymonini, har bir ish Alloh tomonidan koʻrilishini anglatadi. “Biz bandamiz, kuchsizmiz. Har bir musibatda Allohga yuzlanishimiz kerak.” Bu nutq orqali Zohid dinda muhim oʻrin tutadigan duo va Allohdan najot kutish gʻoyasini bildiradi. Qurʼonda: “Menga duo qilinglar, Men ijobat qilaman” (Gʻofir, 60) degan oyatga mos keladi. “Zolimning zulmi uzoqqa bormaydi. Allohning qahridan hech kim qutula olmaydi.” Bu ibora ilohiy jazoni, Allohning qahrini va zulmga qarshi adolat haqidagi diniy diskursga misoldir. Zohid yovuzlikka qarshi faqat maʼnaviyat va eʼtiqod bilan turishni targʻib qiladi. “Qalbing pok boʻlsa, yoʻling yorugʻ boʻladi.

Alloh shundaylarga hidoyat beradi.” Bu gap vijdon, hidoyat va qalb pokligi kabi tushunchalarni oʻz ichiga oladi. Islomda qalbning pokligi ibodatdan ham muhim sanaladi. “Bu dunyo vaqtincha, baribir hammamiz qabrga boramiz. U yerda boylik emas, niyat savol qilinadi.” Zohidning bu soʻzlari Qurʼondagi: “Har jon oʻlimni totadi” (Oli Imron, 185) oyatiga muvofiq. U hayotning foniyligini eslatadi va insonni solihlikka chaqiradi. Zohid obrazi orqali yozuvchi Tohir Malik diniy diskursni ijtimoiy adolat, maʼnaviyat va halollik timsoli sifatida yoritadi. Zohidning har bir nutqi – jamiytdagi buzqlikka qarshi diniy ong va iymon asosida qarshilik sifatida xizmat qiladi. Asarda, shuningdek, Asadbekning maslahatchisi Mahmud Esonov nutqida ham diniy diskursga oid misollar uchraydi. U Asadbekning yaqin yordamchisi boʻlib, koʻp hollarda ehtiyotkor, mulohazali va oʻzining dunyoqarashi bilan ajralib turadi. Ayniqsa, hayot, oʻlim, taqdir va adolatga oid fikrlari diniy manbalar bilan bogʻliq. Quyida uning nutqidan diniy diskursga oid baʼzi misollar keltiriladi: “Bu dunyoda har bir narsa taqdir bilan. Bandaning qoʻlidan nima ham kelardi?” Bu jumla islomdagi taqdirga iymon, yaʼni qazo va qadar aqidasi asoslanadi. Mahmud Esonovning bu gapida inson imkonining chegaralanganligi va Allohning iroda va taqdiriga boʻysunuv ifodalangani. “Bu dunyo abadiy emas, har birimiz bir kun ketamiz. Qabrga hech kim pulini olib kira olmaydi.”

Uning bu soʻzi islomdagi foni dunyo va abadiy oxirat hayoti gʻoyasiga toʻgʻri keladi. Qurʼonda ham dunyo hayotining vaqtincha ekanini haqida koʻplab oyatlar mavjud. “Men bilaman, bu yoʻl halol emas, lekin baʼzan odamni majbur qilishadi. Alloh kechirsa, deymen...” Bu yerda Mahmud Esonov ichki iztirobini bildiradi. U harom bilan shugʻullanishining gunohligini anglaydi, ammo dunyoviy majburiyatlar uni qiynaydi. Bu izhor diniy diskursda tavba, pushaymonlik va rozi-rizolik masalalariga yaqin turadi. “Bu dunyoda zulm koʻp, lekin Alloh jim emas. Har kim oʻziga yarasha javob oladi.” Bu gap orqali Mahmud Allohning adolatli hukmi, bandaning javob-

garligi va oxiratda jazoga ishonchini bildiradi. Islom aqidasi bu jazo va savob tizimining asosiy g'oyasidir. "Biz ko'p gunoh qildik, bilaman. Lekin yurak baribir jim turmaydi... har tun pushaymonman." Bu nutq – diniy diskursdagi tavba, vijdon azobi va Allohdan kechirim so'rash holatining ko'zgusidir. U gunohini tan olib, ichki iymoniy inqiroz holatida ekanini bildiradi. "Ba'zilar gunoh ustida yashaydi, hech nima bo'lmaydi. Ba'zilar esa begunoh bo'lsa ham, qiynaladi. Lekin men bilaman, Alloh oldida hammasi ochiladi." Bu jumla oxirat adolati, ya'ni bu dunyoda ko'rinmayotgan haqiqat va jazolar Alloh huzurida oshkor bo'lishi haqida islomiy qarashni ifodalaydi. Bu – qiyomat, hisob va adl (adolat) tushunchalariga borib taqaladi. "Ajal keladigan bo'lsa, hech kim uni to'xtata olmaydi."

Har bir jon o'limni totadi." Bu to'g'ridan to'g'ri Qur'ondagi mashhur oyatga (Oli Imron, 185) havola bo'ladi. Mahmud bu gap orqali o'zini o'lim oldida o'qib deb biladi, ya'ni ajal – Allohning muqarrar amri ekanini anglatadi. "Tinch uxlay olmayman... Yurak halol bo'lmasa, uyqu ham harom bo'larkan." Bu yerda u ruhiy azob, vijdon va halol hayotning qadri haqida diniy ma'no kasb etuvchi fikrni bildiradi. Vijdon azobi islomda qalb kasalligi deb qaraladi. "Alloh guvoh, men bunday yashashni istamagandim... hayot majbur qildi." Bu jumlada Allohni guvoh sifatida tilga olish – islomda juda muhim diskurs. Mahmud o'zini oqlash uchun Allohning shohidligini keltiradi, bu esa samimiy tavbaga yetaklaydigan ichki holatni bildiradi. Mahmud Esonov – garchi jinoyat olamida yurgan bo'lsa-da, ruhiy jihatdan ichki tortishuvda, halollik va harom, taqdir va tanlov, tavba va iymon masalalarini ichki monologlarida ochib beradi. Bu orqali Tohir Malik obrazi orqali diniy diskursni ma'naviy inqiroz kontekstida yoritadi. Tohir Malik asarlarida diniy diskurs faqat diniy targ'ib qilish vositasi emas, balki ijtimoiy, axloqiy va psixologik g'oyalarni yetkazish usulidir. Diniy diskurs matnning chuqur ma'naviy qatlamini tashkil etib, qahramonlar tafakkuri va ichki kechinmalarini yoritadi. Bunday diskurs vositalari asarlar o'quvchiga ta'sirchan va qiziqarli yetib borishida muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy yondashuvlar asosida diniy diskursni tahlil qilish, badiiy matnlarda qadriyatlar tizimini anglash imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot davomida diniy diskurs tushunchasining zamonaviy lingvistik talqini, uning badiiy matndagi ifodasi va funksional xususiyatlari chuqur tahlil qilindi. Ayniqsa, Tohir Malikning "Shaytanat" va "So'nggi o'q" romanlari misolida diniy diskurs unsurlari lingvopragmatik yondashuv asosida tahlil qilinarkan ekan, quyidagi asosiy xulosalarga kelindi: diniy diskurs zamonaviy lingvistikada faqat diniy nutq shakli emas, balki ijtimoiy, axloqiy va psixologik kontekstda shakllanadigan ko'p qatlamli kommunikativ hodisa sifatida qaralmoqda. Tohir Malik asarlarida diniy diskurs ichki ruhiy kechinmalar, axloqiy baholash, jamiyatdagi yovuzliklarga qarshi kurash kabi mavzularni yoritishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. "Shaytanat"da diniy diskurs ko'proq ijtimoiy illatlar va mafkura bilan kurash vositasi sifatida ishlatilsa, "So'nggi o'q"da u tavba, poklanish va imon-axloq masalalarini ochib beradi.

Diniy diskurs orqali yozuvchi nafaqat diniy ma'lumot beradi, balki o'quvchida ma'naviy o'zgarish, ruhiy uyg'onish uchun turtki yaratishga harakat qiladi. Diniy diskursni faqat diniy matnlar doirasida emas, balki badiiy, publitsistik va kundalik nutq doirasida ham o'rganish lingvistik tahlilning yangi yo'nalishlariga asos bo'ladi. O'zbek adabiyotshunosligida diniy diskursni lingvopragmatik va diskursiv yondashuv asosida tizimli tadqiq qilish, diniy g'oyalar va til vositalari o'rtasidagi munosabatni aniqlash zarur. Yozuvchi Tohir Malik ijodidagi diniy diskurs namunalari o'rta va oliy ta'lim tizimida o'quv-uslubiy material sifatida qo'llash foydali bo'ladi, chunki ular orqali yosh avlodga diniy-ma'naviy qadriyatlarni singdirish mumkin. Kelgusidagi tadqiqotlarda diniy diskursni gender, yosh, ijtimoiy mavqe nuqtayi nazaridan tahlil qilish, uni yanada kengroq ijtimoiy-lingvistik kontekstda o'rganishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduqodir, A. (2012). Qur'on tafsiri va zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: Sharq nashriyoti.
2. Abdullayev, H. (2008). Islom axloqi asoslari. Toshkent: Ma'naviyat.
3. Alijonov, M. (2020). Diniy nutq va uning lingvopragmatik tahlili. Samarqand: Ilm Ziya.
4. Asad, T. (1993). Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
5. Hasan, L. (2021). Diniy diskurs: tahliliy yondashuvlar. Toshkent: Ijtimoiy fikr.
6. Foucault, M. (1980). Discourse and Power. New York: Pantheon Books.
7. Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2001). Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication. London: Arnold.
8. Malik, T. (2017). Shaytanat. Toshkent: Hilol-nashr.
9. Malik, T. (2005). So'nggi o'q. Toshkent: Sharq nashriyoti.
10. Van Dijk, T. A. (1997). Discourse as Structure and Process. London: Sage Publications.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.